مجلّهٔ جغرافیا و توسعهٔ ناحیه‌ای، سال چهاردهم، شمارهٔ ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۵، شمارهٔ پیاپی ۲۶

ارزیابی و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهری (مطالعهٔ موردی: حاجی‌آباد فارس)

آسیه حسنی‌نژاد (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان و باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان واحد زرین‌دشت، دانشگاه آزاد اسلامی، زرین دشت، ایران)
a.hasaninezhad@yahoo.com
سمانه مسیبی (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران، نویسنده مسئول)
mosayebisamane@yahoo.com
اردلان حسنی‌نژاد (کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه اصفهان و باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان واحد داریون، دانشگاه آزاد اسلامی، داریون، ایران)
ardalan.hassaninejad@gmail.com

صص ۱۸٤ - ۱٦٥

چکیده

اهداف: کیفیت زندگی، مفهومی پیچیده و چندبعدی است که تحت تأثیر مولفه هایی چون زمان و مکان، ارزش‌های فردی و اجتماعی از سوی متفکران علوم شهری و سایر اندیشمندان علوم مختلف مطرح و مورد پژوهش قرار گرفته است. تحقیق حاضر با هدف بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی و سنجش آن در شهر مرکزی زرین دشت (حاجی‌آباد) بر مبنای ٤ گروه شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، خدماتی و کالبدی صورت گرفته است.

روش: روش تحقیق، در این مقاله توصیفی- تحلیلی و ابزار آن پرسش‌نامه می‌باشد. روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرات متخصصان و پایایی آن با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ (۷۲٪) تعیین شد. جامعهٔ آماری در این پژوهش۷ محله از شهر حاجی‌آباد (۲۰۰۰۰نفر) می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۷ نمونه انتخاب گردید و به‌صورت تصادفی در هر محله پرسش‌نامه توزیع شد. تجزیه و تحلیل پرسش‌نامه با استفاده ازآمار توصیفی، همبستگی و رگرسیون چندگانهٔ خطی انجام

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۲/۲۳ تاریخ تصویب: ۱۳۹٤/۰۹/۲۹

شد و در نهایت از روش آنتروپی شانون جهت وزن‌دهی شاخص‌ها و تکنیک پرومتی جهت رتبه‌بندی محلات به‌کار گرفته شد.
یافته‌ها/نتایج: یافته‌های پژوهش نشان داد که در شهر حاجی‌آباد، محلهٔ فرهنگیان بالاترین سطح کیفیت زندگی شهری و محلهٔ حسین‌آباد، پایین‌ترین سطح کیفیت را در بین محلات دارد. همچنین در بررسی ابعاد چهارگانهٔ شاخص کیفیت زندگی همبستگی مستقیم و معناداری وجود داشته و هر یک از این ابعاد همبستگی معناداری با رضایتمندی نهایی از کیفیت زندگی دارند و از بین شاخص‌های کیفیت زندگی، شاخص اقتصادی بیشترین تأثیر را در کیفیت محلات دارد.
کلیدواژه‌ها: کیفیت زندگی، شهر حاجی‌آباد، رتبه‌بندی، آنتروپی شانون، تکنیک پرومته

۱. مقدمه

شهربه عنوان بستر زیست بشر، نقش اساسی در ایجاد احساس رضایتمندی داشته و در واقع شکل دهندهٔ سبک زندگی انسان و تعیین کننده کیفیت زندگی اوست. پس توجه به محیط فیزیکی شهر از سوی برنامه ریزان و ساماندهی آن نقش مهمی در بهبودکیفیت زندگی بشر دارد. بحث کیفیت زندگی به تازگی در ادبیات توسعهٔ پایدار و برنامه‌ریزی توسعه اجتماعی و مباحث اقتصاد نوین مطرح شده و جایگاه ویژه‌ای یافته است (عظیمی، ۱۳۸۹، ص. ٤). این مبحث یک موضوع چند رشته‌ای بوده و از این رو یک مفهوم چند بعدی می‌باشد (ویش[1]، ۱۹۸٦، ص. ۹۳). کیفیت زندگی یک مفهوم جدید است که در تحقیقات اجتماعی ترکیبی از تغییر در درآمد مردم، شرایط زندگی، وضعیت سلامت، فشارهای روانی، تفریح، روابط اجتماعی و غیره می‌باشد (قربانی، ابراهیم‌پور و نوشاد[2] ، ۲۰۱۲، ص. ۲۹۸). اما نکتهٔ قابل توجه این است که کیفیت زندگی ریشه در تفکر سالم دارد (کمپ، لیدرمیر، مارسمانا، و هولندر[3] ، ۲۰۰۳، ص. ٥). کیفیت زندگی را می‌توان به‌عنوان یک ابزار عملیاتی برای سنجش سلامتی و رفاه کلی در نظر گرفت و در حال حاضر از آن به‌عنوان یک شاخص کلیدی که باید به صورت معمول در پژوهش‌های بهداشتی در نظر گرفته شود یاد می‌کنند. به‌طور کلی مفهوم

1. Wish
2. Ghorbani, Ebrahimpour & Noshad
3. Kamp, Leidelmeijer , Marsmana , & Hollander

کیفیت زندگی متأثر از مجموعه‌عواملی است که شالودهٔ پویایی زندگی را تشکیل می‌دهد. کیفیت زندگی در واقع به یک امکان اندازه‌گیری و ایجاد یک مقایسه در میان مکان‌های محلی، ملی و بین‌المللی تبدیل شده است و به طور فزاینده و مهمی به‌عنوان ابزاری سیاسی مورد استفاده قرار می‌گیرد (لمبیری، بیاگی، و رویلا[1] ، ۲۰۰۷، ص. ۲). عوامل بسیاری از جمله ویژگی‌های شخصی و اجتماعی مانند سن، درآمد، وضعیت آموزش و پرورش و بهداشت، بین جهان عینی و ارزیابی فرد مداخله و به عنوان فیلتر عمل می‌کنند و این ممکن است به تحریف شرایط عینی منجر شود (پاسیون[2]، ۲۰۰۳، ص. ۲۱). در واقع مفهوم کیفیت زندگی متغیری مرکب می‌باشد که از چندین متغیر متأثر می‌گردد. تغییر در سطح درآمد مردم، شرایط زندگی، وضع سلامت، محیط، فشار روحی- روانی، فراغت، شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و چندین متغیر دیگر نظیر آن به شکل مرکب کیفیت زندگی و تغییرات آن را تعیین می‌کند (جاجرمی و کلته، ۱۳۸۵، ص. ٦) که موارد اخیر به نام رضایت‌های اجتماعی نیز نامیده می‌شوند (سیف‌الدینی، ۱۳۸۱، ص. ۳۷۵). کیفیت زندگی شهری از سال ۱۹۷۰ به‌طور مشخص و قابل ملاحظه‌ای در مطالعات اجتماعی لحاظ شده و معنای وسیعی در ارتباط با خوشبختی در جوامع دارد و هدف آن قادر ساختن مردم برای دستیابی به اهدافشان و رسیدن به زندگی ایده‌آل است (غیاثوند، ۱۳۸۸، ص. ۲٤). از آن جایی که مفهوم کیفیت زندگی شهری، مفهومی چند بعدی و پیچیده می‌باشد، زمانی می‌توان از آن در برنامه‌ریزی شهری استفاده کرد که چهارچوبی مناسب و قابل اطمینان برای سنجش آن تدوین نمود. بنابراین، اولین گام در راستای سنجش کیفیت زندگی شهری انتخاب ابعاد آن و سپس انتخاب شاخص‌هایی است که با استفاده از آن بتوان ابعاد مختلف کیفیت زندگی شهری را مورد سنجش قرار داد (لطفی، ۱۳۸۸، ص. ۷۱). شهر مرکزی شهرستان زرین‌دشت با نام حاجی‌آباد دارای ۲۰۰۰۰ نفر جمعیت و ۷ محلهٔ شهری (عزیزآباد، امامزاده، حسین‌آباد، فرهنگیان، امام رضا، نورالدین و چهار راه) است. عدالت فضایی در برنامه‌ریزی و همچنین هدفمند ساختن برنامه‌ریزی‌ها در راستای ارتقای کیفیت زندگی شهروندان الزام‌آور بررسی وضعیت کیفیت زندگی شهری در این شهر و دریافت کیفیت زندگی شهروندان بر اساس ابعاد چهارگانهٔ سنجش کیفیت زندگی

1. Lambiri, biagi, & royuela
2. Pacione

می‌باشد. بر این اساس پژوهش حاضر با سه پرسش اساسی مطرح شده است. بنابراین شاخص‌های انتخابی در این پژوهش شامل ٤ شاخص اقتصادی، اجتماعی، خدماتی و کالبدی می‌باشد. بررسی این شاخص‌ها در قالب کیفیت زندگی در شهر حاجی‌آباد با سه پرسش اساسی مطرح است:

۱- سطح کیفیت زندگی و رفاه ساکنان در کدام یک از محلات بالاتر است؟

۲-چه عواملی در میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی شهری مؤثر است؟

۳-کدام شاخص درکیفیت زندگی شهر حاجی‌آباد از تأثیر علّی بیشتری برخوردار است؟

۲. پیشینهٔ تحقیق

محققان رشته‌های مختلف کیفیت زندگی را از دههٔ ۱۹۳۰ مورد مطالعه قرار دادند (ویش[1]، ۱۹۸٦، ص. ۹۳). توجه به کیفیت زندگی در جغرافیا نیز توسط جغرافی‌دانانی نظیر اسمیت و هاروی وارد این علم گردید (جاجرمی و کلته، ۱۳۸۵، ص. ۵). در این خصوص در سال‌های اخیر مطالعات زیادی انجام شده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

یونگ (۲۰۰۸) به بررسی و اندازه‌گیری کیفیت زندگی از بعد ذهنی در تایپه پرداخته. نتایج تحقیقات وی نشان می‌دهد که امنیت شخصی و خدمات عمومی نقش مهمی در کیفیت زندگی شهروندی تایپه دارد.

مصطفی (۲۰۱۲) در پژوهشی تحت عنوان «شاخص‌های کیفیت زندگی در ارزش مناطق شهری کاسر النیل در مصر» به این نتیجه می‌رسد که در شناخت بهتر مناطق باید شاخص‌های کیفیت زندگی را به صورت کمی و کیفی سنجید.

رابرت مارانز (۲۰۱۲) در مقاله‌ای به تشریح تعدادی از مدل‌های مفهومی مورد استفاده برای بررسی ارتباط بین شرایط عینی شهری و کیفیت زندگی پرداخته است و در نهایت به بررسی روند سیاست‌های مرتبط با محیط زیست و پژوهش‌های رفتاری در زمینهٔ مطالعات کیفیت زندگی شهری می‌پردازد.

1. whish

گلبووا (۲۰۱٤) در پژوهشی به سنجش کیفیت زندگی در شهرهای میلیونی روسیه می‌پردازد و به این نتیجه می‌رسد که از بین شهرهای روسیه، کنزا دارای بیشترین رونق اجتماعی و اوماسک دارای بیشترین رونق اقتصادی است.

موسوی و باقری‌کشکولی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای به ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در محلات شهر سردشت با استفاده از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، محیطی و کالبدی می‌پردازند و به این نتیجه می‌رسند که متغیرهای کالبدی با میزان ۰/۸٦۷ بیشترین آثار را در بالا رفتن میزان کیفیت زندگی در سطح محلات شهر سردشت داشته است .

شاه‌حسینی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری مورد: محله وردآورد منطقهٔ ۲۱ شهر تهران» به این نتیجه می‌رسد که سطح رضایت از شاخص کلی کیفیت زندگی شهری و همچنین تمامی شاخص‌های ۹ گانهٔ آن بین کم و متوسط می‌باشد.

احمدی (۱۳۹۳) در مطالعهٔ تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت جدید و قدیم شهری مطالعهٔ موردی: محلهٔ شهرک قدس و قطارچیان شهر سنندج با تأکید بر بعد ذهنی کیفیت زندگی، میزان رضایتمندی ساکنان دو محله انتخابی از بافت قدیم و جدید را با استفاده از شاخص‌های کیفیت زندگی، مورد ارزیابی قرار می‌دهد. بر اساس نتایج به‌دست آمده از تحلیل، فرضیه تحقیق مبنی بر مطلوب‌تر بودن کیفیت زندگی در بافت جدید نسبت به بافت قدیم تأیید شده است.عطاری گرگری (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای به «تدوین و اولویت بندی راهبردهای ارتقای کیفیت زندگی شهری در محلات مسکونی کلان شهرها،با استفادها از مدل‌های SWOT و ANP مطالعه موردی: کلان‌شهر تبریز پرداخته است. بر اساس نتایج حاصل شده، راهبرد «استقرار مدیریت بحران شهری متخصص و کارآمد و کسب سطح بالای باز آمادگی برای مقابله با حوادث غیر مترقبه» بیشترین وزن را به خود اختصاص داده و در اولویت نخست راهبردهای کلان‌شهر تبریز قرارگرفته است.

۳. روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی- تحلیلی می‌باشد. جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها به دو روش اسنادی و پیمایشی (پرسش‌نامه) انجام شده است. تعداد حجم نمونه با توجه به جمعیت شهر (۲۰۰۰۰ نفر) با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۷ نفر به‌دست آمد، که توزیع

پرسش‌نامه‌ها به طور تصادفی در کل محلات شهر حاجی‌آباد (۷ محله) انجام گرفت. به‌منظـور سنجش کیفیت زندگی شاخص‌های مختلفی مورد بررسی قرار گرفت که این شاخص‌هـا در ٤ گروه (اقتصادی، اجتماعی، خدماتی، کالبدی – محیطی) دسته‌بندی شدند.

جدول۱. شاخص‌های کیفیت زندگی

	ابعاد	شاخص‌های مورد استفاده
شاخص‌های کیفیت زندگی	اقتصادی	– رضایت از شغل / رضایت از وضعیت اقتصادی – رضایت از توزیع ثروت و درآمد – رضایت از هزینه‌های زندگی – قدرت خرید/ امکان سرمایه‌گذاری – احساس موفقیت در شغل/ آزادی در انتخاب شغل/ ایجـاد فرصـت‌هـای شـغلی/ امور مربوط به خانه سازی
	اجتماعی	– احساس شادمانی و صمیمیت بین ساکنین محله – احساس امنیت و آرامش – رضایت از رابطه اجتماعی – رضایت از پایبندی به رسوم و سنن مثبت – رضایت سلامت اجتماعی– فرهنگی محیط اطراف – احساس هدفمندی و آینده‌نگری در زندگی – دسترسی به اگاهی و اطلاعات شهر
	خدماتی	–دسترسی به بانک‌ها و دیگر مراکز مالی – دسترسی به بوستان‌ها ، مبلمان شهری – دسترسی به مراکز خرید کالاهای اساسی – دسترسی به مراکز ورزشی،هنری، تاریخی –دسترسی به شبکه حمل و نقل – دسترسی به مکان‌های آموزشی و سایر مراکز وابسته به آن – دسترسی به خدمات شهرداری
	کالبدی– محیطی	– رضایت از محله مسکونی – رضایت ساختمان مسکونی – رضایت از وضعیت خیابان‌ها – رضایت از وضعیت ترافیک – رضایت از حمل و نقل عمومی – رضایت از فضای سبز – رضایت از بهداشت محیط

به‌منظور تحلیل یافته‌ها از نرم افزار spss و روش‌های آماری مانند همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه، آنتروپی شانون و تکنیک پرومتی استفاده گردید. تکنیک پرومتیه برای حل مسائل چند شاخصه با این ساختار مناسب است:

گام نخست تابع ترجیح P_j به هر یک از شاخص‌های j اختصاص داده می‌شود. مقدار P_j (a,b) برای هر زوج محاسبه می‌شود. این مقدار بین صفر و یک متغیر است. شش نوع تابع ترجیح وجود دارد که در این مقاله از ترجیح نوع ۵، یعنی معیار v شکل با ناحیه بی‌تفاوتی استفاده گردید.

$$P(d)=\begin{cases}0 & d\le 0\\ \frac{d}{p} & 0\le d\le p\\ 1 & d>p\end{cases}$$

گام دوم، میزان اولویت کلی π (a, b) برای هر گزینهٔ a روی گزینهٔ b محاسبه می‌شود.

$$\pi(a,b) = \sum_{j=1}^{k} w_j p_j(a,b)$$
$$(\sum_{j=1}^{k} w_j = 1)$$

گام سوم: π(a,b) نشان دهندهٔ درجهٔ اولویت گزینه a نسبت به گزینهb است. برای محاسبهٔ قدرت ترجیح کلی گزینهٔ a بر سایر گزینه‌ها، جریان خروجی با استفاده از رابطهٔ زیر محاسبه می‌شود:

$$\phi^{+}(a) = \frac{1}{n-1}\sum_{x\in A}\pi(x,a)$$

ترجیح سایر که جریان ورودی نامیده می‌شود، با استفاده از a گزینه‌ها بر سایرگزینه از رابطهٔ زیر محاسبه گردید:

$$\phi^{-}(a) = \frac{1}{n-1}\sum_{x\in A}\pi(x,a)$$

با داشتن و بررسی جداگانهٔ دو جریان (a)–φ و(a) +φ می‌توان جریان خالص رتبه‌بندی را برای هر گزینه با استفاده از رابطهٔ زیر محاسبه کرد (فیگوریا[1] و همکاران، ۲۰۰٤).

$$\phi(a) = \phi^{+}(a) - \phi^{-}(a)$$

جهت وزن‌دهی شاخص‌های تأثیرگذار بر کیفیت زندگی، عناصر ماتریس تکنیک پرومتی را به ازاء هر شاخص با استفاده از نرم ساعتی به شکل زیر، نرمالیزه شده:

1. Figueira

$$p_{ij} = \frac{r_{ij}}{\sum_{i=1}^{m} r_{ij}};\ \forall i, j$$

در ماتریس تصمیم نرمالیزه شده، به ازاء شاخص j ام آنتروپی (E_j)، به صورت زیر محاسبه می‌گردد:

$$E_j = -\mathrm{K} \sum_{i=1}^{m} [p_{ij}. \mathrm{Ln}\ p_{ij}];\forall j$$

به‌طوری که k=1/Ln(m) است. همچنین جهت محاسبه اطمینان به صورت زیر محاسبه شد:

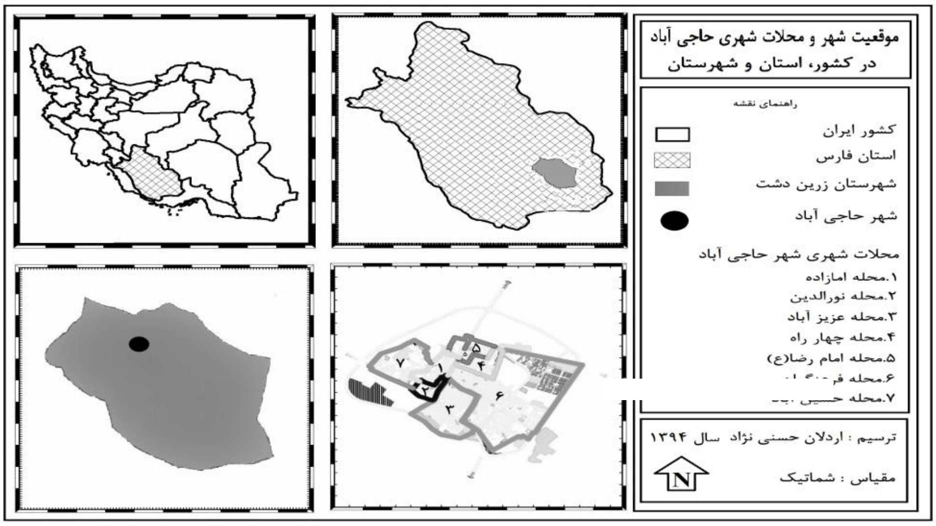
$$d_j = \left(1 - E_j\right); \forall j^{\circ}$$

در نهایت با استفاده از مقادیر (d_j) وزن معیارهای تصمیم به شکل زیر تعیین گردید:

$$w_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^{n} d_j};\ \forall j$$

۳. ۱. محدوده مورد مطالعه

شهر حاجی‌آباد به عنوان مرکز شهرستان زرین‌دشت در جنوب شرقی استان واقع شده است. این شهر بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۰، ۲۰۵۰۱ نفر جمعیت دارد. شهر حاجی‌آباد دارای یک منطقه و هفت محله (عزیزآباد، امامزاده، حسین‌آباد، فرهنگیان، امام رضا، نورالدین و چهار راه) می‌باشد که موقعیت این محلات در شکل ۱ نمایش داده شده است.

شکل ۱. موقعیت شهر و محلات شهری حاجی‌آباد در کشور، استان و شهرستان

ترسیم از نویسندگان

٤. مبانی نظری تحقیق

کیفیت زندگی مهم است، به این دلیل که بسیاری از مردم و سازمان‌ها از بخش‌های متفاوتی هستند که به مسئلهٔ کیفیت زندگی توجه می‌کنند و همواره سعی در سنجش آن دارند. از دیگر مواردی که توجه به کیفیت زندگی را ایجاد کرده است عبارتند از: شناخت این بخش توسعه که توسعه فقط اقتصادی نیست بلکه اجتماعی و در نهایت بشری است. شناخت بخشی از جنبش‌های محیطی که آیا توسعه محافظ پایداری محیط است و اینکه می‌تواند این شناخت از نظر اجتماعی پایدار باشد و آن را برای بهبود کیفیت زندگی به‌کار ببرد (ترور[1]، ۲۰۰۰، ۲۵۵).توجه به کیفیت زندگی در حال افزایش است و بخشی است که آگاهانه در حال رشد بوده و مهم است که این مسئله را بیشتر گسترش دهیم (آدرین[2]، ۲۰۰۲، ص. ۲٥٦–۲۵۷). بحث کیفیت زندگی موضوع اصلی بسیاری از تحقیقات در رشته‌های مختلف بوده، با این وجود ارائه یک تعریف جامع و یکسان برای آن تا کنون میسر نشده است. یکی از عوامل اصلی این عدم موفقیت، چند وجهی بودن مفهوم این موضوع است (احمدی، ۱۳۸۸، ص. ۳۳). در عین حال یکی از مشخصات اصلی و بنیادی کیفیت زندگی چند بعدی بودن آن است که به‌رغم وجود برخی اختلاف نظرها، در این زمینه متخصصان دنیا تا اندازه زیادی توافق و اشتراک نظر دارند که کیفیت زندگی دارای ابعاد فیزیکی، اجتماعی، روانشناختی، محیطی و اقتصادی است. مکتب تضاد، کیفیت زندگی را حاصل ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه طبقاتی می‌داند. (مختاری و نظری، ۱۳۸۹، ص. ۱۱۷). از دههٔ ۱۹۷۰ در نتیجهٔ ظهور آثار منفی حاصل از رشد اقتصادی از سویی و پیدایش نظریه توسعهٔ پایدار از سویی دیگر، کیفیت زندگی ابعاد و پنداشتی اجتماعی تر پیدا کرد و در دههٔ ۱۹۹۰ نیز آغاز بحث کیفیت زندگی اجتماعی با تاکید بر سازه‌های اجتماعی همچون سرمایه اجتماعی، همبستگی اجتماعی، عدالت اجتماعی و...بود (غفاری و امیدی، ۱۳۸۸، ص. ۳). کیفیت زندگی ممکن است احساس خوبی از ترکیبی از عوامل مرتبط با حس مکان یا هویت مکان باشد (پرافکت[3]، ۱۹۹۲، ص. ۱۳٤). در بررسی کیفیت زندگی شهری لینچ مدلی شامل هفت محور عملکردی

1. Trevor
2. Adrian
3. Profect

که از نظر او کلیه محورهای اصلی کیفیت یک شهر را تشکیل می‌دهند به‌عنوان نسخه‌های جامع کیفیت شهر پیشنهاد می‌کند که عبارت‌اند از:

۱- سرزندگی: تا چه اندازه شکل شهر حامی عملکردهای حیاتی، نیازهای بیولوژیکی و توانایی‌های انسانی بوده و چگونه بقای همه موجودات را ممکن می‌سازد. این یک معیار انسان محوری است؛ ۲- معنی‌دار بودن فرم و فضا: یعنی این‌که شهر تا چه اندازه می‌تواند به وضوح درک شده، از نظر ذهنی قابل شناسایی باشد و ساکنین آن، آن را در زمان و مکان به تجسم درآورند و تا چه اندازه آن ساختار ذهنی با ارزش‌ها و مفاهیم جامعه در ارتباط است. یعنی انطباق محیط با توانایی‌های احساسی و ذهنی و ساختارهای فرهنگی؛ ۳- تناسب و سازگاری با الگوهای رفتاری: یعنی این‌که شکل و ظرفیت فضاها، معابر و تجهیزات یک شهر تا چه اندازه با الگو و کمیت فعالیت‌هایی که مردم عادتاً به آن اشتغال دارند یا اشتغال پیدا خواهند کرد منطبق است؛ ٤- دسترسی: توانایی دسترسی به افراد، فعالیت‌ها، خدمات، اطلاعات و یا اماکن، شامل کمیت و تنوع عناصری که می‌توان به آن‌ها دسترسی پیدا کرد؛ ٥- نظارت و اختیار: یعنی استفاده و دسترسی به فضاها و فعالیت‌ها و ایجاد، تعمیر، اصلاح و مدیریت آن‌ها تا چه اندازه توسط کسانی که از آن استفاده می‌کنند و یا در آن‌ها زندگی می‌کنند، صورت می‌گیرد؛ ٦- کارایی: به مفهوم هزینهٔ ایجاد و نگهداری شهر در هر سطح مورد نظر از محورهای محیطی فوق بر اساس هر چیز با ارزش دیگر؛ ۷- عدالت: به معنی چگونگی توزیع سود و زیان محیطی بین افراد طبق اصول خاصی نظیر برابری، نیاز، ارزش ذاتی، قدرت پرداخت، تلاش، کمک بالقوه و یا قدرت (لینچ، ۱۳۷٦، ص. ۱٥۲).

٥. بحث و یافته‌های تحقیق

٥. ۱. ارزیابی ساکنان از نظر وضعیت کیفیت زندگی در منطقهٔ مورد مطالعه

آمار مربوط به ویژگی‌های جامعه نمونه‌ای پژوهش (جمعیت پاسخگویان این پژوهش) در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. ویژگی‌های آماری جامعهٔ نمونه در تحقیق

	ویژگی‌های جمعیتی جامعهٔ نمونه	تعداد	درصد از کل
جنسیت	مرد	۱٦۲	٤٦/۳
	زن	۱۸۸	۵۳/۷
سن	۱۵-۳۰	۱۹۳	۵۵/۱
	۳۱-٤۵	۱۲۷	۳٦/۳
	٤٦-٦۰	۲٦	۷/٤
	٦۱-۷۵	٤	۱/۱
وضعیت تأهل	مرد	۱٦۲	٤٦/۳
	زن	۱۸۸	۵۳/۷
شغل	دانشجو- محصل	۵۸	۱٦/٦
	کارمند	۷۳	۲۰/۹
	خانه دار	۸۱	۲۳/۱
	بیکار	۱۹	۵/٤
	آزاد	۱۱۹	۳٤
تحصیلات	زیر دیپلم	۵۳	۱۵/۱
	دیپلم	۱۱٦	۳۳/۱
	فوق دیپلم	٦۵	۱۸/٦
	لیسانس	۸۲	۲۳/٤
	فوق لیسانس و بالاتر	۳٤	۹/۷

ماخذ:یافته‌های تحقیق،۱۳۹۳

با توجه به نتایج مندرج در جدول ۲ زنان با ۵۳/۷ درصد و از لحاظ سن نیز گروه سنی بین ۳۰-۱۵ سال با درصد بالای(۵۵/۱)بیشترین تعداد پاسخگویان را شامل شدند. بالاترین درصد وضعیت تاهل با ۵۳/۷ را زنان تشکیل دادند و شغل بیشتر پاسخگویان، آزاد بود که با ۳٤ درصد نشان داده شد و از لحاظ تحصیلات نیز با درصد ۳۳/۱ بیشترین درصد پاسخگویان را دیپلم تشکیل دادند.

۵. ۲. بررسی رابطهٔ بین ابعاد بررسی شده از لحاظ شاخص‌های کیفیت زندگی

برای بررسی رابطه موجود بین ابعاد بررسی شدهٔ شاخص کیفیت زندگی در شهر حاجی‌آباد از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. این ضریب شدت رابطه و نوع رابطه (مستقیم یا معکوس) بین دو متغیر را نشان می‌دهد و مقدار آن بین تا۱- متغیر است. ضریب همبستگی پیرسون، روشی پارامتری است و برای داده‌هایی با توزیع نرمال و تعداد داده‌های

زیاد استفاده می‌شود (مؤمنی و فعال قیومی، ۱۳۹۱، ص. ۹۸). با توجه به اینکه در پژوهش حاضر داده‌ها از نوع کمی هستند و توزیع داده‌ها نیز نرمال است و تعداد آن‌ها ۳۵۰ مورد است، ضریب همبستگی پیرسون برای سنجش رابطهٔ بین ابعاد بررسی شدهٔ شاخص کیفیت زندگی آزمون مناسبی خواهد بو

جدول ۳. بررسی میزان همبستگی بین ابعاد مختلف مؤثر در کیفیت زندگی

همبستگی / شاخص‌ها		اقتصادی	محیطی	خدماتی	اجتماعی
اقتصادی	همبسنگی پیرسون		.۱۱٦*	.٤٦۷**	.٦۲۹**
	سطح معناداری	۱	.۰۳۰	.۰۰۰	.۰۰۰
محیطی	همبسنگی پیرسون	.۱۱٦*	۱	.۱۳۸**	.۱۳٤*
	سطح معناداری	.۰۳۰		.۱۱۰	.۰۱۲
خدماتی	همبسنگی پیرسون	.٤٦۷**	.۱۳۸**	۱	.۵۸۸**
	سطح معناداری	.۰۰۰	.۰۱۰		.۰۰۰
اجتماعی	همبسنگی پیرسون	.٦۲۹**	.۱۳٤*	.۵۸۸**	۱
	سطح معناداری	.۰۰۰	.۰۱۲	.۰۰۰	

نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین همه ابعاد مورد بررسی، رابطه‌ای مستقیم (همبستگی مثبت) و معناداری وجود دارد. یعنی میزان رضایتمندی از یک بعد منوط به افزایش رضایتمندی در ابعاد دیگر است.

۵. ۳. بررسی میزان اثرگذاری هر یک از ابعاد مورد بررسی در تبیین میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی

برای بررسی میزان اثرگذاری ابعاد بررسی‌شده شاخص کیفیت زندگی در رضایتمندی نهایی از کیفیت زندگی در شهر حاجی آباد، از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه خطی استفاده شد. رگرسیون رابطهٔ تنگاتنگی با ضریب همبستگی دارد به این مفهوم که برای انجام رگرسیون باید ضریب همبستگی محاسبه شود. اگر میان متغیرها همبستگی وجود داشت، تنها در این صورت است که می‌توان از تحلیل رگرسیون استفاده کرد (کلانتری، ۱۳۸۷، ص. ۱٦۹). همانطور که مشاهده می‌شود (جدول ٤) بین میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی در شهر حاجی‌آباد با همهٔ ابعاد مورد بررسی‌شده این شاخص، در سطح اطمینان ۹۹/. رابطهٔ همبستگی مستقیم و معناداری وجود دارد و این بیانگر این است که می‌توان از تحلیل

رگرسیون برای پیش‌بینی میزان اثرگذاری هر یک از ابعاد بررسی شده در رضایتمندی نهـایی از کیفیت زندگی در شهر حاجی‌آباد استفاده کرد.

جدول ٤. بررسی میزان همبستگی ابعاد مختلف شاخص کیفیت زندگی با رضایتمندی نهایی از کیفیت زندگی

متغیر	آزمون	اقتصادی	محیطی	خدماتی	اجتماعی
کیفیت زندگی	همبستگی پیرسون	**.٥٥٤	**.٢١٠	**.٥٥٣	**.٦١٢
	سطح معناداری	.٠٠٠	.٠٠٠	.٠٠٠	.٠٠٠
	تعداد	٣٥٠	٣٥٠	٣٥٠	٣٥٠

ماخذ: یافته‌های تحقیق،۱۳۹۳

در رگرسیون ابتدا معناداری کل مدل رگرسیون مورد آزمون می‌گیرد کـه ایـن کـار توسـط جدول تحلیل واریانس(ANOVA) انجام می‌شـود. سـپس بایـد معنـاداری تـک تـک ضـرایب متغیرهای مستقل بررسی شود که این کار توسط جدول ضرایب انجام می‌گیرد. همان‌طـور کـه در جدول تحلیل واریانس مدل رگرسیون مشخص است میـزان خطـای آلفـای (Sig) تحلیـل واریانس مدل رگرسیونی کمتر از میزان خطای قابل قبول است و این نشان‌دهندهٔ این است کـه بین میزان رضایت از ابعاد شاخص کیفیت زندگی و رضایتمندی نهایی در شهر حاجی‌آبـاد در سطح اطمینان بالای ۰/۹۹ رابطهٔ معناداری وجود دارد. بر اساس جدول ۵ میزان همبستگی بـین ابعاد مورد مطالعه، با رضایتمندی نهایی از کیفیت زندگی برابر با ۷۰درصد است که همبسـتگی مسقیم و قوی به شمار می‌آید و در مجموع توان تبیین ٤٨/. از تغییرات شـاخص رضـایتمندی از کیفیت زندگی را دارا هستند و همچنین حدود ۵۲درصد از تغییـرات ایـن شـاخص توسـط عوامل دیگر تبیین می‌شود.

جدول ۵. میزان تبیین تغییرات متغیر وابسته میزان رضایت از کیفیت زندگی از طریق ابعاد تحقیق

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	تخمین خطای استاندارد
١	/٧٠	/٤٩١	/٤٨٥	/٤٠٨

جدول ٦. تحلیل واریانس مدل رگرسیونی بین میزان رضایت از کیفیت زندگی و ابعاد مورد بررسی

مدل	مجموع مربعات	درجهٔ آزادی	میانگین مربعات	F مقدار	سطح معناداری
رگرسیون	٥٥/١٣٩	٤	١٣/٧٨٥	٨٢/٦٣٨	/٠٠٠
باقی‌مانده	٥٧/٢١٥	٣٤٣	/١٦٧		
مجموع	١١٢/٣٥٣	٣٤٧	١٣/٩٥٢		

تحلیل واریانس رگرسیون به منظور بررسی وجود رابطهٔ خطـی بـین متغیرهـای مسـتقل و وابسته صورت گرفت. همان‌طور که در جدول ٦ مشاهده می‌شود sig کمتر از ۵درصد اسـت، بنابراین می‌توان گفت که دست کم یکی از متغیرهای مستقل دارای رابطه خطی با متغیر وابسته است.

جدول ۷. آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل پژوهش

مدل	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد شده	T مقدار	سطح معناداری
	B	خطای استاندارد	بتا		
مقدار ثابت	۱/۷۵۹-	/۳۵۹	-	٤/۹۰۱-	/۰۰۰
وضعیت اقتصادی	/٤٦۲	/۰۸۰	/۳۰۳	۵/۸۰۳	/۰۰۰
وضعیت محیطی	/۰۱۱	/۰۰۲	/۱۷۷	٤/۳۷۵	/۰۰۰
وضعیت خدماتی	/۵۲۳	/۱۰۹	/۲۳۳	٤/۸۱۷	/۰۰۰
وضعیت اجتماعی	/٦۷٦	/۱٤٦	/۲۵۹	٤/٦۳۳	/۰۰۰

در جدول ۷ در ستون B به ترتیب ضرایب رگرسیون، مقدارثابت، همچنـین خطـای معیـار ضرایب ستون B، بتا (مقدار استاندارد شده) ارائه شده است. در مقدار بتا هر چه قدر مطلق آن بزرگ‌تر باشد رابطهٔ قوی‌تر متغیر وابسته و متغیر مسـتقل را نشـان مـی‌دهـد. در اینجـا سـتون ضرایب استانداردشده نشان می‌دهـد کـه در منطقـه مـورد مطالعـه، وضـعیت اقتصـادی دارای بیشترین اثر و وضعیت محیطی دارای کمترین اثر بر کیفیت زندگی شهر حاجی‌آباد دارد. آمـارهٔ t و sig جهت آزمون فرض تساوی هر یک از ضرایب ستون B با عدد صفر ارائه شده اسـت. از آن جایی که sig آزمون تساوی ضرایب رگرسیون و مقدار ثابت با مقدار صفر، کوچک‌تر از ۵درصد است، بنابراین فرض تساوی ضـرایب رگرسـیون و مقـدار ثابـت بـا مقـدار صـفر رد می‌شود و تمام متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (رضایت از کیفیت زندگی) تأثیرگذار هستند.

۵. ٤. رتبه‌بندی محلات از نظرشاخص‌های مورد مطالعه در چارچوب کیفیت زندگی

در این مرحله، ابتدا از روش آماری آنتروپی شانون برای محاسبهٔ وزن شاخص‌هـا اسـتفاده گردید. جدول ۸ وزن نهایی شاخص‌های مورد مطالعه در محلات مختلف شهری حاجی‌آباد را نشان می‌دهد.

جدول ۸. وزن نهایی شاخص‌های مورد مطالعه در محلات مختلف شهری حاجی‌آباد

محیطی-کالبدی	خدماتی	اجتماعی	اقتصادی	گویه‌ها
۳٤/۱۱٥۱٤	٦۳/۲۸۰۹	٥٤/۱۰٤۲	٥٥/۱۰۹۹	Ej=-k∑mi=1
۰۷۰۰۲۸۲/۰	۳٦۲٥۷٦/۰	٦۳۳٥۱/۷	٤۰٤۱۲/۷	Dj=1-Ej
۱٦۱۸۱۹٤۱۹/۰	۸۳۷۸۳۳۰۹٦/۰	۰۰۰۱۷٦۳۹۳/۰	۰۰۰۱۷۱۰۹۲/۰	Wj
۹۲۹۹۷۱۷۳۷/۰	٦۳۷٤۲۳۰۲۱/۰	۹۹۹۹۲۳٦٦٥/۰	۹۹۹۹۹۲٥۹٥۹/۰	EA

پس از محاسبۀ وزن به رتبه‌بندی محلات با استفاده از تکنیک پرومته پرداخته شد در اولـین مرحله این تکنیک، و بر اساس تابع ترجیح نوع اول (عادی) این توابع تعیـین گردیـد و آنگـاه وزن‌های به‌دست‌آمده از تکنیک آنتروپی در ایـن توابـع تـاثیر داده شـد و Π (a, b) مـاتریس تصمیم‌گیری محاسبه گردید. پـس از آن بـا محاسـبۀ جریـان‌هـای خروجـی و ورودی، یعنـی $Q^+(a)$ و $Q^-(a)$ به محاسبه جریان خالص که همان Q (a) است پرداخته شد (جدول ۹) و بر اساس رتبه‌بندی آن‌ها گزینۀ برتر انتخاب شد که در جدول ۱۰ نشان داده شده است.

جدول ۹. مقدار جریان‌های خروجی و ورودی مثبت برای هر یک از آلترناتیوها

محلات	Phi+	Phi-
فرهنگیان	۱	۰
عزیزآباد	۷۲٥٥/۰	۲۷٤٤/۰
امام زاده	٦۱۲۷/۰	۳٦۰۳/۰
چهارراه	٤۱٤/۰	٤٤٦۱/۰
امام رضا	۳۳۳٤/۰	٥/۰
نورالدین	۲٤۷٦/۰	۷٥۲٤/۰
حسین آباد	۰	۹۹۹۹/۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳

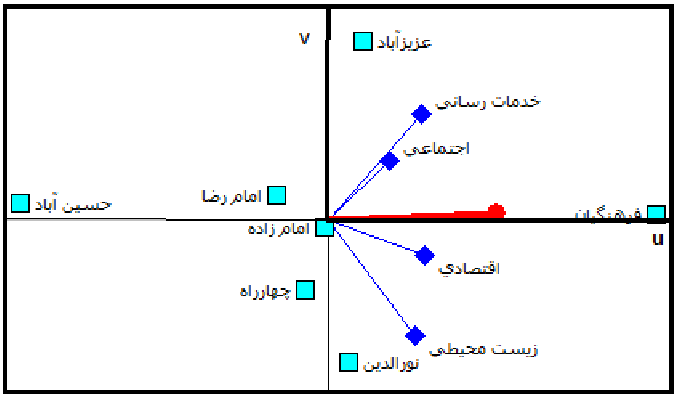
جدول ۱۰. رتبه بندی آلترناتیوها براساس فی کل(جریان خالص) محاسبه شده برای همه گزینه‌ها

محلات	رتبه	Phi
فرهنگیان	۱	۱
عزیزآباد	۲	٤٥۱۱/۰
امام زاده	۳	۲٥۲٤/۰

ادامه جدول ۱۰

محلات	رتبه	Phi
چهارراه	٤	۱۳۲۱/۰-
امام رضا	٥	۱٦٦٦/۰-
نورالدین	٦	٥۰٤۸/۰-
حسین آباد	۷	۹۹۹۹/۰-

بدین ترتیب مشخص گردید که محلهٔ فرهنگیان با توجه به شاخص مورد بررسی برای ارزیابی سطوح کیفیت زندگی شهری در شهر حاجی‌آباد بالاترین رتبه را دارد و محلهٔ حسین‌آباد پایین‌ترین رتبه را کسب کرده است. با توجه به جدول ۱۰ می‌توان n گزینه را به صورت n نقطه در فضای k بعدی (فضای معیارها) فرض کرد. در واقع این نقاط تشکیل یک ابر می‌دهند که مرکز آن در مبدأ مختصات واقع شده است. از آنجایی‌که برای تعداد معیارهای بیشتر از ۳ ، امکان دیدن موقعیت نسبی گزینه‌ها در فضای معیارها عملی نیست باید اطلاعات موجود را در فضای k بعدی روی یک صفحه تصویر کرد. در این صورت تصویری مانند شکل ۲ خواهیم داشت.

شکل ۲. تصویر گزینه‌ها و معیارها روی صفحهٔ گایا

صفحهٔ نمایش GAIA نتایج تجزیه و تحلیل GAIA را نشان می‌دهد. تحلیل‌های گایا یک مکمل توصیفی برای رتبه‌بندی پرومته هستند. در شکل فوق روابط زیر برقرار است:

۱- معیارهایی که ارجحیت مشابه دارند به‌وسیلهٔ محورهای تقریباً همسو نشان داده می‌شوند برای مثال معیار خدمات رسانی و اجتماعی ارجحیت مشابهی را نشان می‌دهند و گزینه های عزیزآباد و فرهنگیان روی این دو معیار خوب هستند؛ ۲- گزینه‌های امامزاده، چهارراه و امام رضا، گزینه‌های مشابهی هستند که به‌وسیله نقاط نزدیک بهم نمایش داده شدند. در سمت راست درصد اطلاعات حفظ شده در صفحه نشان می‌دهد. در این شکل محلهٔ فرهنگیان در روی محور افقی نشان داده شده بهترین گزینه و بهترین انتخاب است و گزینه حسین آباد که در سمت چپ محور افقی قرار گرفته است به عنوان بدترین گزینه انتخاب گردید.

٦. نتیجه‌گیری

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در این پژوهش می‌توان دریافت که رضایت شهروندان از کیفیت زندگی در محله‌ها یکسان نیست. محلهٔ فرهنگیان ازسطح کیفیت و رفاه بالا و محلهٔ حسین‌آباد، از سطح کیفیت پایینی برخوردار است. برای بررسی رابطهٔ موجود بین ابعاد اقتصادی، اجتماعی، محیطی، خدماتی شاخص کیفیت زندگی در شهر حاجی‌آباد از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد نتایج حاصل از آن نشان می‌دهد که بین همهٔ ابعاد مورد بررسی، رابطه‌ای مستقیم (همبستگی مثبت) و معناداری وجود دارد. یعنی میزان رضایتمندی از یک بعد منوط به افزایش رضایتمندی در ابعاد دیگر است برای بررسی میزان اثرگذاری هر یک از ابعاد اقتصادی، اجتماعی، محیطی، خدماتی شاخص کیفیت زندگی در تبیین میزان رضایتمندی نهایی از کیفیت زندگی در شهر حاجی‌آباد از معادلهٔ رگرسیون استفاده شد که نتایج آن حاکی از این است که تمام متغیرهای مستقل (وضعیت اقتصادی، اجتماعی، محیطی، خدماتی بر متغیر وابسته (رضایت از کیفیت زندگی) تأثیر می‌گذارند. میزان همبستگی بین ابعاد مورد مطالعه، با رضایتمندی نهایی از کیفیت زندگی برابر با ۷۰درصد است که همبستگی مسقیم و قوی بشمار می‌آید و در مجموع توان تبیین ٤٨٪ از تغییرات شاخص رضایتمندی از کیفیت زندگی را دارا هستند و همچنین حدود ۵۲درصد از تغییرات این شاخص توسط عوامل دیگر تبیین می‌شود. از بین شاخص‌های کیفیت زندگی، شاخص اقتصادی بیشترین تأثیر را در کیفیت محله‌ها و وضعیت محیطی کمترین اثر بر کیفیت زندگی شهر حاجی‌آباد دارد. به نظر

می‌رسد جهت‌گیری برنامه‌های توسعه به سمت تحولات اقتصادی و رفع مشکل بیکاری و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید می‌تواند گام مهمی برای از بین رفتن مشکل اقتصادی مردم منطقه باشد.

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- ارتقای سطوح خدمات شهری در محله؛
- ساماندهی بافت فرسوده در محلات برخوردار؛
- در نظر گرفتن تسهیلات بهداشتی و تلاش برای بالابردن سرانهٔ بهداشتی در سطح کل محله؛
- ترغیب ساکنان به مشارکت در امور محله؛
- ایجاد راهکارهایی به منظور تقویت حس تعلق نسبت به محل زندگی در ساکنان محله؛
- جهت‌گیری برنامه‌های توسعه به‌سمت تحول اقتصادی و رفع مشکل بیکاری و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در محله.

کتابنامه

۱. احمدی، ف. (۱۳۸۸). *ارتقاء روستا به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی، مورد: روستا-شهر صاحب شهرستان سقز*. پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران، ایران.

۲. احمدی، ق.، و نادری کروندان، س. (۱۳۹۲). مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت جدید و قدیم شهری مطالعه موردی: محلهٔ شهرک قدس و قطارچیان شهر سنندج. *فصلنامهٔ علمی- پژوهشی مطالعات شهری*، (۸)، ۷۱-۸۱.

۳. اسمیت، د. م. (۱۳۸۱). کیفیت زندگی: رفاه انسانی و عدالت اجتماعی. ترجمهٔ حسین حاتمی‌نژاد و حکمت شاهی اردبیلی. *اطلاعات سیاسی- اقتصادی*، (۱۸۵و۱۸۶)، ۱۶۰-۱۷۳.

٤. جاجرمی، ک.، و کلته، ا. (۱۳۸۵). سنجش وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان؛ مطالعهٔ موردی (گنبد قابوس). *مجلهٔ جغرافیا و توسعه*، (۸)، ۵-۱۸.

۵. سیف‌الدینی، ف. (۱۳۸۱). *مبانی برنامه‌ریزی شهری*. تهران: آییژ.

٦. شاه‌حسینی، پ.، و توکلی، ه. (۱۳۹۳). تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری: مورد محلهٔ ورد آورد منطقهٔ ۲۱ شهر تهران. *فصلنامهٔ آمایش محیط*، *۷*(۲٤)، ۱۲۷-۱٤٤.

۷. عطاری‌گرگری، م.، و براتی، ن. (۱۳۹۳). *تدوین و اولویت‌بندی راهبردهای ارتقای کیفیت زندگی شهری در محلات مسکونی کلان‌شهرها با استفاده از مدل‌های SWOT و ANP؛ نمونهٔ موردی: کلان‌شهر تبریز.* فصلنامهٔ مطالعات شهری، (۸)، ۵۹–۶۹.

۸. عظیمی، ا. (۱۳۸۹). ابعاد و شاخص‌های کیفیت زندگی شهری. *ماهنامهٔ اطّلاع‌رسانی، آموزشی و پژوهشی شوراها*، ۵۵.

۹. غفاری، غ.ر.، و امیدی، ر. (۱۳۸۸). *کیفیت زندگی توسعهٔ اجتماعی.* تهران: نشر شیرازه.

۱۰. غفاری، غ.ر، و امیدی، ر. (۱۳۸۸). *کیفیت زندگی شاخص توسعهٔ اجتماعی.* تهران: نشر شیرازه.

۱۱. کلانتری، خ. (۱۳۸۷). *پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی- اقتصادی.* تهران: شریف.

۱۲. لطفی، ص. (۱۳۸۸). مفهوم کیفیت زندگی: تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه‌ریزی شهری. *نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱*(٤)، ٦٥–۸۰.

۱۳. لینچ، ک. (۱۳۷٦). *تئوری شکل خوب شهر.* ترجمهٔ حسین بحرینی. انتشارات دانشگاه تهران.

١٤. مختاری، م.، و نظری، ج. (۱۳۸۹). *جامعه‌شناسی کیفیت زندگی.* تهران: جامعه‌شناسان.

١٥. موسوی، م.، و باقری‌کشکولی، ع. (۱۳۹۱). ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در محلات شهر سردشت. *مجلهٔ پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۳*(۹)، ۹۵–۱۱٦.

١٦. مؤمنی، م.، و فعال‌قیومی، ع. (۱۳۹۱). *تحلیل‌های آماری با استفاده از SPSS.* تهران: کتاب نو.

17. Adrian, J. (2002). *A guide to doing quality of life studies*, UK: School of Public Policy, University of Birmingham.
18. Ghorbani, R., Ebrahimpour, A., & Noshad, S. (2012).Mot*ivational modeling in developing of* urban fringe recreational places: An approach for improving the quality of life. Case study: Recreational place of Oun-Ebn-Ali, Tabriz, Iran. *Procedia Environmental Sciences*, *13*, 297-306.
19. Glebovaa, I., & Khabibrahmanovab, R. (2014). Life quality evaluation in the million-plus population cities of Russia: Results of empirical research. *Procedia Economics and Finance*, *14*, 236 - 242.
20. Kamp, V., Leidelmeijer, K., Marsmana, G., & Hollander, A. E. M. (2003). Urban environmental quality and human well-being towards a conceptual framework and demarcation of concepts: A literature study. *Landscape and Urban Planning*, *65*, 5-18.
21. Lambiri, D., Biagi, B., & Royuela, V. (2007) .Quality urban economics of life in the economic and literature. *Social Indicators Research*, *84*, 1-25.
22. Marans, R. W. (2012). Quality of urban life studies: An overview and implications for environment-behavior research. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, *35*, 9-22
23. Mostafa, A. M. (2012). Quality of life indicators in value urban areas: Kasr Elnile Street in Cairo, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, *50*, 254-270.

24. Pacione, M. (2003). Urban environmental quality and human wellbeing a social geographical perspective. *Landscape and Urban Planning*, *65*, 19–-30.
25. Wish, N. B. (1986). Are we really measuring the quality of life? Well-being has subjective dimensions, as well as obje*ctive ones. American Journal of Economics and Sociology*, *45*(1), 93-99.
26. Yung-Jaan, L. (2008). Subjective quality of life measuremen*t in Taipei. Building and Environment*, *43*(7), 12*05*-1215.